

TA'LIM MUHITIDA O'QUVCHI SHAXSI XAVFSIZLIGIGA TAXDIDLAR VA ULARNI BARTARAF QILISHNING IJTIMOIIY-PSIXOLOGIK USULLARI

Asqarov Anvarjon Rahimjon o'g'li

Farg'ona davlat universiteti, o'qituvchi

Musayev Jumavoy

Fardu psixologiya yo'nalishi 2-kurs magistranti

***Annotatsiya:** Maqolada psixologik xavfsiz o'quv muhiti kontsepsiyasiga bag'ishlangan. Ta'lim muhitining psixologik xavfsizligining uslubiy va nazariy asoslari keltirilgan. Bunda shaxsning tengdoshlari o'rtasidagi xavfsiz psixologik aloqaning ta'lim muhitiga ta'siri alohida e'tibor beriladi.*

***Kalit so'zlar:** ta'lim muhiti, psixologik xavfsizlik, shaxsiy rivojlanish, pedagogik o'zaro ta'sir, tengdoshlarning o'zaro munosabati.*

Kirish: So'nggi 10 yil ichida xavfsizlik atamasi deyarli eng muhim atamalardan biriga aylandi zamonaviy inson hayotining barcha sohalari ta'limda bu ta'lim jarayonining muvaffaqiyatli o'tishi, uning yaxlitligi va izchilligi, shuningdek, shaxs uchun insonparvar, o'quvchiga yo'naltirilgan va qulay ta'lim muhitini rivojlantirishning asosiy mezonidir. Ta'lim muassasasi (bolalar bog'chasi, maktab, litsey va boshqalar) asosiy ijtimoiy muhitdir.

Bu yerda boshqa odamlarga nisbatan bag'rikenglik, turli madaniyat va millat vakillari bilan yashash, o'z harakati uchun mas'uliyat, hamkorlikda qaror qabul qilishda ishtirok etish, nizolarni zo'rvonliksiz tartibga solish kabi kompetensiyalar shakllanadi. Lekin ayni paytda ta'lim muassasalarining ta'lim muhiti stressli bo'lishi mumkin bu bolalar uchun xavfli va ularning jismoniy va ruhiy salomatligi uchun xavf

va tahdidlarni o'z ichiga olishi mumkin. Ta'lim muhitida xavfsizlikning yo'qligi bolaning shaxsiyatining muvaffaqiyatli rivojlanishiga va uning o'zini o'zi anglashiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Bola har doim ham xavf darajasini tushunmaydi yoki mavjud tahdid bilan qanday kurashishni bilmaydi

Tahdidlar, xavflar tabiatdan (elementlar, suv toshqinlari, tornadolar, bo'ronlar, zilzilalar, yong'inlar, toshqinlar va boshqalar), moddiy dunyodan (uydagi gaz portlashlari, kesilgan oynalar, moddiy ob'ektlar xavfi) bo'lishi mumkin eski uylar, buzilgan mebellar va boshqalar), boshqa odamlardan (kattalar, ota- onalar, o'qituvchilar, ijtimoiy muhitdagi tengdoshlar, talabalar). o'zidan. Shuning uchun ham aniq pedagogik faoliyatga va bolalarni pedagogik himoya qilishga ehtiyoj bor.

Adabiyotlar Tahlili Va Metodologiya

Psixologiyada "xavfsizlik" atamasi 1920- yillardan beri qo'llanila boshlandi. Gumanistik psixologiya kontseptsiyalariga ko'ra (Abraham Maslou, Karl Rojers va boshqalar) xavfsizlikka intilish insonning hayotiy ehtiyojlaridan biridir. Maslou ta'kidlaganidek: insonning asosiy ehtiyojlaridan biri sifatida xavfsizlikka bo'lgan ehtiyoj: inson o'zini xavfsiz his qilishni, hayot baxtsizligi va qo'rquvdan xalos bo'lishni xohlaydi. shaxsning ijtimoiy- madaniy nazariyasida bolalik davridagi ikkita ehtiyojni ajratib ko'rsatiladi: qondirish ehtiyoji va xavfsizlikka bo'lgan ehtiyoj. Bolaning rivojlanishida asosiy ehtiyoj - bu xavfsizlikka bo'lgan ehtiyoj (sevish va xavf va dushman dunyodan himoyalani). Ushbu omillar qoniqtirilmaganda, asosiy dushmanlik rivojlanadi. Natijada, bola o'zaro munosabatda paydo bo'ladigan qo'rquv, nochorlik va aybdorlikni his qiladi.

Psixologik jihatdan xavfsiz jamoalarda jamoa a'zolari o'zlarini qabul qilingan va hurmatli qilingandek his qilishadi.

Bundan tashqari, psixologik xavfsizlik guruh a'zolarining o'zlarini guruhdagi boshqalar tomonidan qanday ko'rishlari haqida o'ylashlari bilan belgilanadi, ammo ishonch bironing boshqasiga qanday qarashi bilan belgilanadi. Shunday qilib, ular psixologik xavfsizlikka boshqa shaxslar tomonidan qay darajada hurmat qilinishiga qaratilganligiga urg'u berishadi. Har safar ijtimoiy muhit ishtirokchilari bir- birlari

bilan uchrashganda, psixologik xavfsizlik yangidan rivojlanadi; shaxs va jamiyatning asosiy himoyasi va xavfsizligini ta'minlaydigan shart sifatida o'z shaxsiyatiga xos xususiyat uning halokatli ta'sirlardan himoyalanihini va zararli harakatlarga qarshilik ko'rsatishning ichki manbasini tavsiflaydi.

Bolaning rivojlanishi sog'lom bo'lsa, u o'zini ishonchli his qiladi va qiyin vaziyatlarga psixologik qarshilik ko'rsatadi. Ammo agar bola o'z harakatlarining muvaffaqiyatiga ishonmasa, kamsitishdan qo'rqsa yoki ota-ona mehrini yo'qotishdan qo'rqsa, bularning barchasi bolaning xavfsizlik va himoyaga bo'lgan ehtiyoji qondirilmasligini anglatadi. Bunday holda, shaxsiyatning rivojlanishi sekinlashishi mumkin. Shuning uchun o'qituvchi bolalarning xavfsizlikka bo'lgan asosiy ehtiyojlarini qondirishga yordam beradigan, qiyin vaziyatlardan qanday chiqishni o'rgatadigan shunday muhitni tashkil qilishi kerak.

Tibbiy, psixologik va pedagogik amaliyot shuni ko'rsatadiki, ko'p sonli talabalar surunkali charchoq holatida bo'lib, bu asabiy- psixologik charchashga olib keladi. Bundan tashqari, ko'plab tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, pedagogik xatolar yoki noto'g'ri pedagogik texnologiyalar bola ongiga salbiy ta'sir qiladi.

Zamonaviy ta'lim muhitining psixologik xavfsizligi ushbu ta'lim makonidagi konflikt va konfliktlarga moyillik bilan bevosita bog'liq. Maktabdagi mojarolar, ayniqsa, o'smirlilik davrida zo'ravonlik, tajovuzkorlik bilan bog'liq bo'lib, ular turli shakllarda namoyon bo'ladi: haqorat, ayblash, tahdid, baqirish, janjal, qasos va boshqalar xulq-atvor strategiyalari. Konstruktiv bo'lmagan ziddiyat psixologik zo'ravonlikka olib keladi va psixologik xavfsizlik indeksini pasaytiradi. Ushbu mojarolar, xavf va tahdidlarning psixoprofilaktikasi psixologik xavfsiz ta'lim muhitini modellashtirish uchun eng muhim asoslardan biri bo'lishi mumkin.

Demak, psixologik jihatdan xavfsiz muhit o'quvchilarning o'quv faolligiga, ularning shaxsiy rivojlanishiga, o'z- o'zini anglashiga ta'sir etishini ko'rishimiz mumkin.

Ta'lim muhitida xavfsizlikka erishish uchun quyidagi vazifalarni hal qilish kerak:

- o‘quvchilarning individual psixofiziologik va ijtimoiy qobiliyatlarini hisobga olgan holda o‘quvchiga yo‘naltirilgan ta‘limni tashkil etish;
- bilimga ko‘ra shaxsiy ehtiyojlar va kasbiy rahbarlikni shakllantirish
- o‘quvchilarning individual xususiyatlari va imkoniyatlari inobatga olish
- sog‘lig‘ini nazorat qilish va o‘quvchilarning ta‘lim muassasasiga moslashishi;
- o‘quvchilarning bo‘sh vaqtini, axloq tuzatish va reabilitatsiya tadbirlarini tashkil etish va o‘qitish;
- Optimal ta‘lim texnologiyalarini, dars ishlanmalarini hisobga olgan holda tanlash
- har bir shaxs yoshi, jinsi, psixologik tuzilishi, atrof- muhit; yoshlarning ham iste‘dodi va ijodkorligini rivojlantirish, ularning qobiliyat va qobiliyatlarini inson faoliyati va muloqotining turli sohalarida amalga oshirish;
- Talabalar va o‘qituvchilarning psixologik sharoitlarini optimallashtirish.

ADABIYOTLAR:

1. Rahimjon o‘g‘li, A. A. (2022). MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA MANTIQUIY TAFAKKUR RIVOJLANISHINING IJTIMOY PSIXOLOGIK MEXANIZMLARI. SO‘NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI, 1(2), 116-119.
2. Asqarov Anvarjon Rahimjon o‘g‘li. (2022). MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING AQLIY TARAQQIYOTINING RIVOJLANISHIDA O‘YIN RIVOJLANTIRUVCHI FAOLIYAT SIFATIDA. Uzbek Scholar Journal, 5, 207–209.
3. Askarov, A. (2022). CREATIVE THINKING IN PRESCHOOL SOCIAL PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF DEVELOPMENT. Science and innovation, 1(B8), 87-91.

4. Asqarov, A. (2022). MAKTABGACHA YOSH DAVRDA KREATIV TAFAKKURNI RIVOJLANISHINING IJTIMOY PSIXOLOGIK ASPEKTLARI. *Eurasian Journal of Academic Research*, 2(6), 882-883.
5. O'G'li, A. A. R. (2022). XOTIRANI RIVOJLANTIRISHNING O'ZIGA XOS USULLARI. *Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali*, 1(6).
6. Rahimjon o'g'li A. A. MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA MANTIQUIY TAFAKKUR RIVOJLANISHINING IJTIMOY PSIXOLOGIK MEXANIZMLARI //SO 'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI. – 2022. – T. 5. – №. 2. – S. 116-119.
7. Rahimjon o'g'li, Asqarov Anvarjon. "MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA MANTIQUIY TAFAKKUR RIVOJLANISHINING IJTIMOY PSIXOLOGIK MEXANIZMLARI." *SO 'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI* 5.2 (2022): 116-119.
8. Rahimjon o'g'li, A. A., & Adxam o'g'li, X. A. (2023). INKLYUZIV TA'LIM OLAYOTGAN BOLALARNI TAFAKKUR SOHASINI O'RGANISH.
9. Xomidov , A. A. o'g'li, & Asqarov A. R. o. (2023). INKLYUZIV TA'LIM OLAYOTGAN BOLALARNI TAFAKKUR SOHASINI O'RGANISH. *GOLDEN BRAIN*, 1(11), 299–302.
10. Xomidov , A. A. o'g'li, & Asqarov A. R. o. (2023). INKLYUZIV TA'LIM OLAYOTGAN BOLALARNI TAFAKKUR SOHASINI O'RGANISH. *GOLDEN BRAIN*, 1(11), 299–302. Retrieved from <https://researchedu.org/index.php/goldenbrain/article/view/3178>